

*Jonge daders en slachtoffers van geweld
in Vlaanderen*

Marjolein Muys

Rapport
maart 2012

Inhoudstafel

1	INLEIDING	2
2	'JONGEREN' EN 'GEWELD'	3
3	DE BESCHIKBARE CIJFERS OVER JONGERENGEWELD EN HUN BEPERKINGEN	4
4	PREVALENTIE	6
4.1	Prevalentie van daderschap bij jongeren	6
4.2	Prevalentie van slachtofferschap bij jongeren	8
5	PROFIEL VAN JONGE DADERS EN SLACHTOFFERS VAN GEWELD	10
5.1	Profiel van daders	10
5.2	Profiel van slachtoffers	14
5.3	De relatie tussen daderschap en slachtofferschap	16
6	GEWELD IN DE LEEFWERELD VAN JONGEREN	17
6.1	Inschatting van geweld: belang van machtsonevenwicht	17
6.2	Verklaringen: waarom plegen jongeren geweld?	18
7	CONCLUSIE	19
	EINDNOTEN	20

1 Inleiding

Sinds geruime tijd is een maatschappelijk en politiek debat aan de gang over gewelddadig gedrag bij jongeren. Met zijn onderzoeksproject 'Jongeren en geweld' wil het Vlaams Vredesinstituut dit debat breed en genuanceerd informeren. Er bestaan voornamelijk weinig omvattende studies en het beschikbare empirische materiaal over de aard en omvang van jongerengeweld is eerder fragmentarisch. Daarom biedt een algemeen beeld van jongeren als dader en slachtoffer een belangrijke meerwaarde. Bovendien verdient ook de stem van jongeren zelf een plaats in het debat.

Een onderzoek 'Jongeren en geweld' werd uitgevoerd van 1 november 2009 tot 31 oktober 2010 aan het Leuven Instituut voor Criminologie van de KU Leuven en het Expertisecentrum Maatschappelijke Veiligheid van de Katho Hogeschool, door onderzoekers Evi Verdonck en Diederik Cops, onder promotorschap van prof. dr. Johan Put en prof. dr. Stefaan Pleysier. De resultaten van dit onderzoek zijn in boekvorm gepubliceerd.¹ In dit boek werden de beschikbare cijfergegevens voor het eerst samengebracht. Aangezien er in Vlaanderen geen omvattend cijfermateriaal beschikbaar is over de aard en omvang van jongerengeweld, is het verzamelen van objectieve informatie noodzakelijk om tot een adequate probleemschatting te komen. De onderzoekers voerden ook nieuwe kwantitatieve analyses uit op bestaande databanken van het Jeugdonderzoekplatform (JOP) en de Veiligheidsmonitor. Daarnaast werd een kwalitatief onderzoek opgezet naar de perceptie van geweld bij jongeren zelf. De betekenisgeving en beleving van jongeren ten opzichte van geweld stonden hierin centraal.

Deze nota van de belangrijkste bevindingen van dit onderzoek samen. Bovendien werden bijkomende analyses uitgevoerd om de etnische afkomst van jonge geweldplegers en slachtoffers te onderzoeken. De gegevens van de twee afnames van de JOP-monitor in Vlaanderen (2005-06 en 2008) laten immers geen specifieke analyses toe naar mogelijke verschillen in dader- en slachtofferschap van geweld op basis van etnische afkomst. De combinatie van de kleine groep respondenten van allochtone afkomst met de lage absolute aantallen daders en slachtoffers, maakt dat de groepen te klein zijn om er betrouwbare analyses op uit te voeren.¹ Deze lacune werd opgevangen door gebruik te maken van een recente afname van de JOP-monitor in Brussel.² Op basis van deze studie is het wel mogelijk voldoende grote groepen te onderscheiden om op een betekenisvolle en betrouwbare manier vergelijkingen tussen autochtone en allochtone jongeren te maken.

In voorliggende nota wordt eerst verduidelijkt wat onder 'jongeren' en 'geweld' wordt verstaan. Vooraleer we stilstaan bij de aard en omvang van jongerengeweld, bespreken we het bronnenmateriaal waarop we ons baseren om een inschatting van het fenomeen te maken. We gaan dieper in op de beperkingen van deze gegevens, waardoor we kritisch kunnen omgaan met de bevindingen van prevalentiestudies naar jongerengeweld. We presenteren vervolgens de beschikbare gegevens en schetsen een profiel van jonge daders en slachtoffers van geweld. Ten slotte krijgt de *insiders' view* van jongeren zelf de aandacht die het verdient.

---

¹ Slechts 14 respondenten (3.4%) met minstens één allochtone ouder rapporteren daderschap van 'wapendracht'; bij 'fysiek geweld' betreft het 24 respondenten (5.9%). Hetzelfde geldt voor slachtofferschap van geweldsdelicten.

2 ‘Jongeren’ en ‘geweld’

Jongeren

Het is niet eenvoudig om het begrip ‘jongeren’ te definiëren. Vaak wordt in dit verband verwezen naar een biologische leeftijdsgrens, met name de leeftijd van 18 jaar omdat die samenvalt met de meerderjarigheid, ook op strafrechtelijk gebied. Wanneer de focus ligt op de levensomstandigheden en de ervaringen van de jongeren zelf, is het echter moeilijk om een duidelijke leeftijdsgrens te bepalen.³

De auteurs van het boek ‘Jongeren en geweld’ bakenen de doelgroep van het onderzoek als volgt af. *“Strikt genomen valt ‘de jeugd’ samen met de adolescentieperiode, tussen pakweg 12 en 18 jaar. Bekijkt men dit wat breder, dan gaat het over de groep van de jongvolwassenen tot ongeveer 25 jaar en over het hele leeftijdsbereik dat de meerderjarigheid voorafgaat, dus ook kinderen jonger dan 12 jaar.”*⁴ De verschillende studies waar in deze nota naar wordt verwezen, hanteren echter telkens verschillende leeftijdscategorieën, wat de vergelijkbaarheid van de cijfers bemoeilijkt.

Geweld

In de wetenschappelijke literatuur worden verschillende invullingen gegeven aan het begrip ‘geweld’: er bestaat geen eenduidige definitie waarover onderzoekers het unaniem eens zijn. Pesten, verbaal geweld (schelden), bedreiging en intimidatie, emotioneel geweld (uitsluiting), een duw of een stoot, geweld met fysieke letsels tot gevolg en moord zijn allemaal vormen van geweld. Gewelddadige gedragingen kunnen in strijd zijn met de strafwet, maar dit hoeft niet noodzakelijk het geval te zijn. Het Belgische strafwetboek⁵ hanteert een erg nauwe definitie van geweld: *‘daden van fysieke dwang gepleegd op personen’*. Binnen het onderzoek ‘Jongeren en geweld’ en in deze nota wordt een bredere definitie gehanteerd:

*‘elke handeling waardoor opzettelijk en tegen de wil van de betrokkene een mens lichamenlijk (...) wordt gepijnigd of verwond (of gedood) of op een andere wijze inbreuk wordt gemaakt op de lichamelijke integriteit van een mens.’*⁶

Ook al wordt ‘geweld’ breed afgebakend, toch zijn we ons bewust van de beperktheid van deze definitie: we behandelen in deze nota enkel vormen van geweld die de persoonlijke fysieke integriteit aantasten. Deze definitie laat toe om breder te gaan dan criminele vormen van geweldpleging: een duw, stoot of slag die opzettelijk wordt toegebracht maakt onderwerp uit van het onderzoek – pesten, verbaal of emotioneel geweld niet. Geweld kan hierbij zowel in zijn acute als in zijn potentiële vorm worden begrepen: fysieke dreiging met geweld maakt deel uit van de onderzoeksfocus. Deze definitie wordt gehanteerd bij het inventariseren en analyseren van de beschikbare cijfers over jongerengeweld. Wanneer de jongeren verder in deze nota zelf aan het woord komen, geldt deze afbakening niet. Dan vertrekken we van hun eigen perceptie en beleving van geweld, los van enige vooropgestelde definitie.

3 De beschikbare cijfers over jongerengeweld en hun beperkingen

Officiële cijfers

Op het niveau van politie en justitie zijn cijfers beschikbaar over de verbalisering van gewelddadige feiten gepleegd door jongeren, en de mate waarin zij hiervoor worden vervolgd en veroordeeld. Deze officiële gegevens vertonen echter heel wat vertekeningen: voor een goed begrip van de cijfers die op basis van die bronnen worden gepresenteerd, is het belangrijk met deze vertekeningen rekening te houden. Criminaliteitscijfers schetsen vooral een beeld van de activiteit van de politie en de parketten, eerder dan dat ze een afspiegeling van de reële criminaliteit zouden zijn.⁷

Een (onbekend) aantal geweldsdelicten zal niet in de politiestatistieken terug te vinden zijn omdat ze niet aan de politie werden gemeld. Politiecijfers worden beïnvloed door de meldingsbereidheid van slachtoffers en getuigen, die verschilt naargelang de aard van het delict. De maatschappelijke gevoeligheid voor bepaalde geweldsfenomenen speelt hierbij een rol: wanneer bepaalde gedragingen als onwenselijk en bedreigend worden ervaren, wordt er sneller aangifte van gedaan. Zo zal een moord doorgaans in de officiële cijfers terug te vinden zijn. Of een diefstal (met geweld) in de cijfers zal worden opgenomen, hangt onder meer samen met deze maatschappelijke gevoeligheid. Politiecijfers worden daarnaast ook beïnvloed door beleidsprioriteiten.⁸

De gegevens die door de jeugdparketten worden geregistreerd (bijvoorbeeld het aantal dossiers dat wordt opgemaakt) hebben nog een verdere filtering ondergaan.⁹ Een groot deel van de geweldsfeiten die door de politie worden geverbaliseerd, wordt immers door het parket geseponeerd. De dossiers die door parketmagistraten zonder gevolg worden gelaten, worden niet voor de jeugdrechtbank gebracht. Cijfers van de jeugdrechtbanken zullen dus vooral handelen over de meest ernstige vormen van jeugddelinquentie.¹⁰

Deze factoren leiden ertoe dat de officiële cijfers het totale aantal geweldsfeiten niet waarheidsgetrouw kunnen weergeven. De gewelddadige misdrijven die niet op de radar van politie en gerecht verschijnen, wordt het '*dark number*' genoemd.

Zelfrapportage

Het *dark number* kan enigszins worden ingeschat op basis van een bevraging van een (representatieve) steekproef van de jongerenpopulatie. Door hen te vragen naar hun ervaringen met geweld – als dader en/of als slachtoffer – komt men meer te weten over jongerengeweld dat niet door de officiële instanties wordt geregistreerd.¹¹

Net als de gegevens van officiële instanties, is zelfrapportage onderzoek aan beperkingen onderhevig. De betrouwbaarheid van zelfrapportage gegevens wordt beïnvloed door bijvoorbeeld de steekproefkwaliteit, de mate waarin vragen (eerlijk) worden beantwoord en

geheugeneffecten.¹² De verkregen informatie is het minst betrouwbaar voor gedragingen die niet sociaal wenselijk en duidelijk strafbaar zijn, zoals ernstige vormen van geweld. Daarenboven maken slechts weinig jongeren zich hieraan schuldig, wat maakt dat een representatieve steekproef van jongeren slechts een klein aantal daders van geweld zal omvatten. Hierdoor is het vaak niet mogelijk om statistisch relevante uitspraken te doen over geweldplegers. Jongeren uit deze groepen weigeren ook vaker deel te nemen aan onderzoek en laten ook vaker vragen onbeantwoord. Daarenboven wordt aangenomen dat hun antwoorden op zelfrapportage vragenlijsten minder waarheidsgetrouw zijn.¹³

4 Prevalentie

In deze paragraaf worden de beschikbare cijfers over jongerengeweld besproken. Hierbij dient de kanttekening te worden gemaakt dat in de criminaliteitscijfers omtrent geweldsfeiten geen opsplitsing wordt gemaakt naar leeftijd. Er is in ons land een gebrek aan nationale en algemene databanken over jongerengeweld, waardoor het zeer moeilijk is om een globaal beeld te schetsen van geregistreerde geweldsdelicten.

De beschikbare officiële gegevens van jeugdparketten en jeugdrechtbanken zijn daarenboven aan de hoger beschreven vertekende factoren onderhevig, waardoor zij met de nodige voorzichtigheid dienen te worden geïnterpreteerd. Toch stellen deze cijfers ons in staat om een beeld te schetsen van jongeren als daders en slachtoffers van geweld. We houden rekening met zowel officiële cijfers als zelfrapportage gegevens. Door beide te gebruiken wordt een zo adequaat mogelijk beeld van jongerengeweld geschetst. Officiële cijfers verschaffen inzicht in de registratie van ernstige vormen van geweld, terwijl zelfrapportage gegevens betrouwbare informatie over minder ernstige geweldsvormen geven.

4.1 Prevalentie van daderschap bij jongeren

Geweld gaat vooral over slagen en verwondingen

Op basis van de officiële cijfers kunnen we het aandeel van 'slagen en verwondingen' binnen het totaal aantal geweldsfeiten bepalen. In de meerderheid (76.6%) van de dossiers die in 2005 op de Belgische jeugdparketten handelden over geweldsfeiten, was dit het geval.¹⁴ Dit geldt ook op het niveau van de jeugdrechtbank: in de meeste afgesloten dossiers (geopend tussen 1995 en 2000) waarin een minderjarige voor fysiek geweld werd veroordeeld op de Brusselse jeugdrechtbank, betroffen de geweldsdelicten vooral slagen en verwondingen (81.1%).¹⁵

Een minderheid van de jongeren pleegt geweld

Over het percentage jongeren dat geweldfeiten pleegt in verhouding tot de totale populatie binnen dezelfde leeftijdscategorie, zijn geen officiële cijfers beschikbaar. Om dit in te schatten kunnen we ons wel baseren op de resultaten van zelfrapportage onderzoek. De studies die in Vlaanderen voorhanden zijn, tonen aan dat een minderheid van de jongeren geweld pleegt (zie tabel 1). Volgens de meest recente cijfers heeft 4% van de jongeren het afgelopen jaar 'iemand zodanig geslagen dat deze persoon er verwondingen aan overhield'.

Tabel 1: Studies over de prevalentie van daderschap van fysiek geweld gedurende het jaar voorafgaand aan de bevraging

Onderzoek	Afname	Leeftijd	Gebied	
Jongeren in Vlaanderen ¹⁶	'98-'99	12-18	Vlaanderen	Slagen: 12.6%
JOP 1 ¹⁷	'05-'06	14-25	Vlaanderen	Geweld: 5.6%
ISRD 2 ¹⁸	'06	12-15	België	Vechten in groep: 13% Beroving/afpersing: 1.6% Slagen met verwondingen: 2%
JOP 2 ¹⁹	'08	12-30	Vlaanderen	Geweld: 4%

Een internationale studie van daderschap bij jongeren in steden toont aan dat de cijfers in 2006 voor België (3.9%) lager liggen dan voor onze buurlanden (8.3% in Duitsland, 6.6% in Nederland en 4.6% in Frankrijk).²⁰

Slechts een klein aandeel van alle geweldsdelicten wordt opgenomen in politiestatistieken

Volgens de jongeren in het onderzoek 'Jongeren in Vlaanderen' worden geweldsfeiten in meer dan de helft van de gevallen nooit ontdekt (door politie of anderen).²¹ Een analyse op basis van de JOP-monitor wijst er eveneens op 'dat het aantal feiten dat, volgens de jongeren, gekend is door de politie en geregistreerd wordt (en zo in de officiële statistieken zou moeten terechtkomen) slechts een klein deel van de totale hoeveelheid gepleegde feiten betreft. Tussen de 10 en 20% van de gerapporteerde feiten wordt opgenomen in de politiestatistieken'.²² Hieruit kunnen we concluderen dat een aanzienlijk aantal geweldsdelicten niet in de officiële registratiegegevens wordt opgenomen.

Neemt geweld bij jongeren toe?

De vraag of geweld bij jongeren de laatste jaren vaker voorkomt, is moeilijk te beantwoorden omwille van de grotendeels afwezige registratie, het verschil in meetmethode en de wisselende gevoeligheid voor geweld in de maatschappij.²³ Om toch een antwoord te formuleren, kunnen we ons baseren op de resultaten van de monitor van het Jeugdonderzoeksplatform (JOP), waaruit blijkt dat daderschap van geweld tussen 2005 en 2008 stabiel is gebleven.¹ Er werden bij de 14- tot 25-jarigen geen significante verschillen gevonden. De auteurs van het boek 'Jongeren en geweld' nuanceren deze bevinding: 'De JOP-monitor werd slechts tweemaal afgenomen, en bovendien op een relatief korte periode. Een derde meting is bijgevolg noodzakelijk om op een wetenschappelijk verantwoorde wijze trends en evoluties na te gaan'.²⁴

¹ De eerste JOP-monitor werd in 2005-2006 afgenomen bij 2503 respondenten tussen 14 en 25 jaar. De tweede JOP-monitor werd in het najaar van 2008 afgenomen bij 3710 respondenten, dit keer tussen 12 en 30 jaar. Hoewel dit onderzoek geen longitudinale panelstudie is, laat het herhaald cross-sectioneel design toe om verschuivingen of trends in de leefwereld van jongeren te detecteren.

4.2 Prevalentie van slachtofferschap bij jongeren

Een beperkte groep jongeren wordt slachtoffer van geweld

De recentste cijfers geven aan dat 5% van de jongeren het afgelopen jaar werd bedreigd met een wapen. Een vergelijkbaar aandeel van de jongeren (5.5%) werd het afgelopen jaar slachtoffer van fysiek geweld (zie tabel 2).

Tabel 2: Studies over de prevalentie van slachtofferschap van fysiek geweld gedurende het jaar voorafgaand aan de bevraging

Onderzoek		Leeftijd		Bedreiging	Bedreiging met wapen	Fysiek geweld
JOP 1 ²⁵	'05-'06	14-25	VL		4%	5%
ISRD 2 ²⁶	'06	12-15	B	2.9%*		3.1%
JOP 2 ²⁷	'08	12-30	VL		5%	5.5%

* beroving/afpersing: iemand met een wapen of geweld bedreigen om geld of iets anders te bekommen

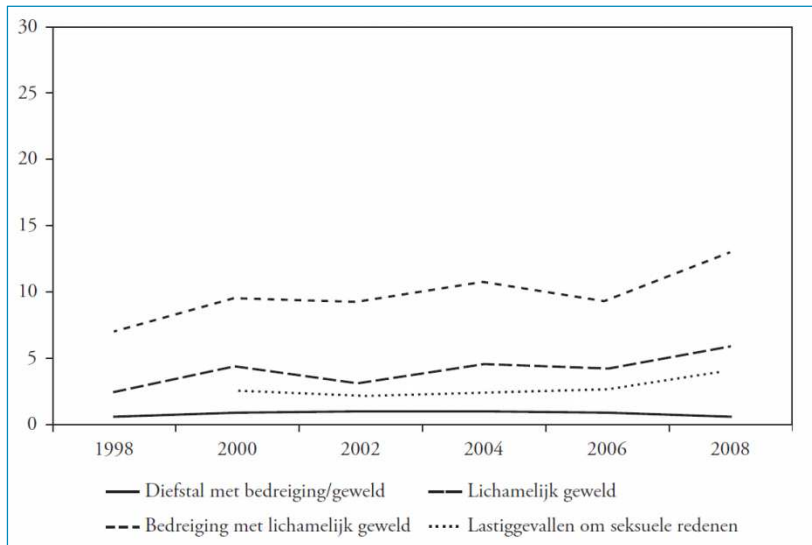
Naast de studies in Vlaanderen en België die in tabel 2 worden samengevat, beschikken we over een internationaal onderzoeksproject naar slachtofferschap bij jongeren in steden. Volgens deze studie liggen de cijfers in 2006 in België (2.8%) lager dan in Duitsland (6.1%) maar hoger dan in bijvoorbeeld Finland (2.4%), Zweden (2.3%), Portugal en Spanje (beiden 1.2%).²⁸

Stabiele evolutie doorheen de tijd

Volgens de resultaten van de JOP-monitor zijn er geen aanwijzingen dat de prevalentie van slachtofferschap bij jongeren is veranderd: vergelijking tussen identieke leeftijdsgroepen (14-25 jaar) van beide afnames vertoont geen significante verschuivingen tussen 2005 en 2008.

Om de evolutie van slachtofferschap overheen de tijd weer te geven, kunnen we ook beroep doen op een Belgische slachtofferenquête: de Veiligheidsmonitor. Deze survey werd in 1997 voor het eerst afgenomen en sindsdien waren er edities in 1998, en vanaf dan tweejaarlijks, in 2000, 2002, 2004, 2006 en 2008-2009. In vergelijking met de JOP-monitor gaat de Veiligheidsmonitor verder terug in de tijd, wat een voordeel biedt om evoluties of trends vast te stellen. In onderstaande grafiek 'wordt de evolutie van het slachtofferschap voor de vier opgenomen persoonsdelicten weergegeven voor de periode 1998-2008. Ook hier schommelt het percentage slachtoffers onder jongeren voor de opgenomen delicten tussen de 0 en 10%, waarbij 'bedreiging met lichamelijk geweld' het vaakst voorkomt. Alhoewel bij de laatste afname in 2008 het slachtofferschap voor drie van de vier delicten een lichte stijging lijkt te vertonen, duidt de grafiek sedert 1998 in grote lijnen evenwel een vrij stabiele evolutie aan'.²⁹

Figuur 1: Evolutie doorheen de tijd (1998-2008) van delicten op persoonsniveau, weergegeven in percentage 15- tot 30-jarigen dat in de afgelopen 12 maanden slachtoffer werd van een delict

Bron: Veiligheidsmonitor 1998-2008

Deze cijfers tonen aan dat jongeren niet enkel als daders van geweld in beeld komen, maar evenzeer als slachtoffers. In vergelijking met de rest van de bevolking, zijn jongeren tussen 15 en 24 jaar vaker het slachtoffer van fysiek geweld.³⁰ Deze bevindingen gaan in tegen het maatschappelijk dominante beeld waarbij jongeren eerder worden gezien als potentiële daders, dan dat ze risico lopen om slachtoffer te worden van geweld. *'Dit stereotype beeld wordt grotendeels in stand gehouden in een complexe carrousel waarbij de media, het politieke debat en de publieke opinie de hoofdrolspelers zijn.'*³¹

5 Profiel van jonge daders en slachtoffers van geweld

5.1 Profiel van daders

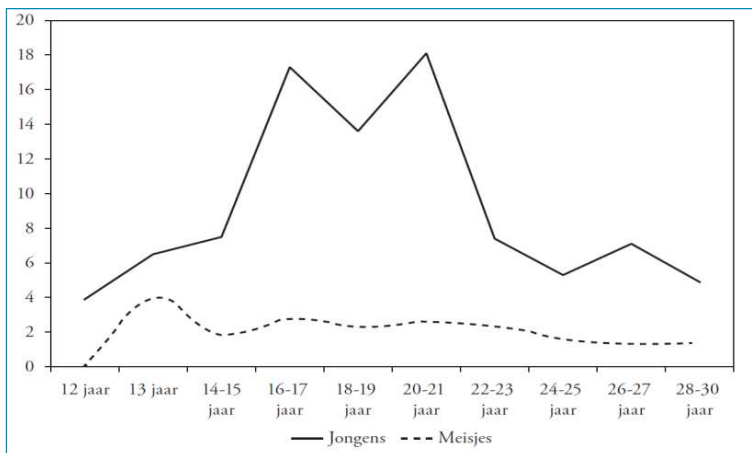
Daders zijn doorgaans jongens

Op basis van officiële cijfers wordt duidelijk dat de meeste geregistreerde geweldsfeiten door jongens worden gepleegd. Meisjes komen als dader nauwelijks voor in de criminaliteitsstatistieken. Dit is een robuust verschijnsel in de zin dat het ook in andere (inter)nationale studies, in verschillende tijdsperioden en in verschillende culturen, wordt gevonden.³² Uit een onderzoek naar steaming bijvoorbeeld kwam naar voren dat bijna alle daders (94%) jongens waren.³³ De ‘genderkloof’ wordt ook bevestigd door de zelfrapportage cijfers. Volgens de resultaten van de JOP-monitor, is het aantal meisjes dat het afgelopen jaar fysiek geweld pleegde beperkt (1.4%); bij de jongens liggen deze cijfers beduidend hoger (7%).

Geweld is sterk leeftijdsgebonden, met een piek tussen 16 en 21 jaar

Uit de analyses op de databanken van de JOP-monitor blijkt dat de prevalentie van daderschap van fysiek geweld sterk verschilt tussen de verschillende leeftijdsgroepen. Met name in de leeftijdsgroep 16-17 jaar komt het vaker voor dan in de andere leeftijdscategorieën. De auteurs van het boek ‘Jongeren en geweld’ hebben op basis van de tweede JOP-monitor de relatie geanalyseerd tussen enerzijds leeftijd en geslacht en anderzijds ‘fysiek geweld’ en ‘wapendracht’¹ (figuur 2).

Figuur 2: Percentage daders fysiek geweld en/of wapendracht naar geslacht en leeftijd

Bron: Jongeren en geweld³⁴

¹ Hoewel ‘wapendracht’ geen geweldsdelict op zich is, houdt het verband met geweld. Om die reden hebben de onderzoekers ervoor gekozen om dit item mee te nemen in hun analyses.

*‘Deze figuur toont aan dat de evolutie in de prevalentie van beide geweldgerelateerde feiten verschillend verloopt voor jongens en meisjes. Bij meisjes lijkt er een (relatieve en minimale) piek te zijn op de leeftijd van 13 jaar; in de jaren daarna blijft het percentage vrij stabiel rond de 2%. Bij jongens tekent de stijging in de prevalentie zich veel sterker af, wat resulteert in een piek (ongeveer 18%) in de prevalentie van ‘fysiek geweld’ en/of ‘wapendracht’ tussen 16 en 21 jaar. Nadien is er wel sprake van een sterke afname van de prevalentie; op 30 jaar stelt nog ongeveer 6% één van deze feiten’.*³⁵

Deze bevindingen zijn in overeenstemming met de literatuur: het experimenteelgedrag van jongeren van deze leeftijd leidt niet noodzakelijk tot delinquentie, maar verdwijnt meestal eens de jongvolwassenheid is bereikt.

Jongeren die geweld plegen doen dit doorgaans eenmalig

Vooraleer we de cijfers bespreken over geweldplegers die met de jeugdrechtbank in aanraking komen, is het nuttig om deze cijfers in perspectief te plaatsen: in 2005 kwam ongeveer 3.3% van alle minderjarigen voor een nieuwe zaak in aanraking met het jeugdparquet.³⁶ Het percentage dat voor een geweldsfeit werd gevat, ligt lager. Het aandeel van deze jongeren dat uiteindelijk voor de jeugdrechter verschijnt, is nog kleiner. Bij het interpreteren van deze cijfers is het daarenboven belangrijk om rekening te houden met de hoger beschreven vertekeningen. Cijfers op het niveau van de jeugdrechtbank hebben aldus betrekking op een eerder kleine en zeer specifieke groep jongeren.

Een analyse van afgesloten dossiers (geopend tussen 1995 en 2000) op de Brusselse jeugdrechtbank wees uit dat de grootste groep daders (67.6%) één maal voor een geweldsfeit werd veroordeeld. ‘Echte’ veelvuldige, gewelddadige jeugddelinquenten vormen een minderheid. Ongeveer 20% van de veroordeelde minderjarigen had meer dan tien bijkomende feiten gepleegd. Zij waren verantwoordelijk voor bijna 60% van de bijkomende feiten, voornamelijk eigendomsdelicten. Rekening houdend met de hoger beschreven filtermechanismen binnen het strafrechtsapparaat, blijkt dat een beperkte subgroep van de minderjarige daders als ernstig jeugddelinquent kan worden beschouwd. De meeste jonge daders maken zich één maal schuldig aan een geweldsfeit en laten zich niet in met andere vormen van criminaliteit.

De cijfers over beslissingen van parketmagistraten en jeugdrechters (in 1999) tonen eveneens aan dat jongeren die geweld plegen dit doorgaans eenmalig doen. Op het parket kwam het delict ‘opzettelijke slagen en verwondingen’ één op tien keer in combinatie met andere feiten voor. Jeugdrechters tillen niet zo zwaar aan eenmalige gewelddaden, aangezien zij op basis van louter opzettelijke slagen en verwondingen in slechts 5% van de gevallen een maatregel opleggen.³⁷

Zelfrapportagecijfers bevestigen dat geweld door jongeren vaak eenmalig is. Aan de respondenten van het onderzoek ‘Jongeren in Vlaanderen: gemeten en geteld’ die rapporteerden het afgelopen iemand te hebben geslagen (12.6%), werd gevraagd hoe vaak ze dit hadden gedaan. Bijna 70% van de jongeren die het voorbij jaar iemand had geslagen, verklaarde dat dit slechts één keer was gebeurd. Een veel kleinere groep (5.7%) had dit regelmatig gedaan.³⁸

Geringe invloed van gezinsfactoren

In het boek 'Jongeren en geweld' worden de resultaten van verklarende analyses op de databank van de tweede JOP-monitor gerapporteerd. De onderzoekers gingen op zoek naar risicofactoren voor gewelddadig gedrag bij de leeftijdsgroep van 14- tot 25-jarigen. Hiertoe werden volgende variabelen geselecteerd: achtergrondvariabelen, gezinsgerelateerde variabelen, vrijetijdsbesteding en peergerelateerde variabelen, schoolgerelateerde variabelen, ouderschap van andere delicten en zelfbeeld. Deze werden opgenomen in multivariate^I analyses om de mogelijke invloed ervan op ouderschap na te gaan.³⁹ Volgens deze analyses zijn gezinsfactoren minder belangrijk om ouderschap van geweld te voorspellen. Enkel de relatie met de moeder vormt een voorspellende variabele: een slechtere relatie met de moeder hangt samen met een hogere kans op gewelddadig gedrag. De mate van controle door de ouders bijvoorbeeld bleek echter geen belangrijke factor om ouderschap van geweld te voorspellen. Dit is opvallend omdat men zou verwachten dat jongeren, die sterker door hun ouders worden gecontroleerd, minder geweld plegen.^{II}

Schoolfactoren

Wat de schoolgerelateerde variabelen betreft is enkel de (genoten) onderwijsvorm belangrijk: jongeren uit het Algemeen Secundair Onderwijs (ASO) plegen minder vaak geweldgerelateerde feiten dan jongeren uit het Beroeps Secundair Onderwijs (BSO). Ook in het onderzoek 'Jongeren in Vlaanderen: gemeten en geteld' werd aangetoond dat jongeren uit het ASO in mindere mate ouderschap van geweld rapporteerden dan jongeren uit het BSO en TSO. Meer jongeren uit het BSO (21.5%) dan uit het TSO (14,1%) verklaarden bovendien iemand te hebben geslagen in het afgelopen jaar.⁴⁰

Etnische afkomst^{III}

Volgens de cijfers van de Brusselse JOP-monitor is de prevalentie van geweldsdelicten hoger bij allochtone^{IV} jongeren: zij rapporteren significant vaker ouderschap van 'fysiek geweld' (19.1% versus 12.1%) en 'bedreiging op straat' (13.9% versus 9.7%) in vergelijking met autochtone jongeren.^V Dit verschil in prevalentie van geweld kan vooral verklaard worden door het verschil tussen de jongens. Dit verschil is het grootst wat 'fysiek geweld' betreft: terwijl dit delict door

---

^I In een multivariate analyse worden meerdere factoren opgenomen en wordt de mate van samenhang tussen de verschillende factoren onderzocht.

^{II} Ook de gezinssamenstelling (gescheiden ouders of niet) speelt geen significante rol in het model. Deze resultaten lijken de conclusies van een grootschalig interuniversitair onderzoek over echtscheiding tegen te spreken: 23% van de meerderjarige jongens die aan dit onderzoek deelnamen en waarvan de ouders zijn gescheiden, geeft toe dat hij ooit iemand ernstig in elkaar heeft geslagen. Onder de minderjarige jongens geeft 17% gewelddadig gedrag toe, tegenover 3% van hun leeftijdsgenoten met niet-gescheiden ouders (Vanlommel, S. (2011), Jongens uit gebroken gezin gebruiken sneller geweld, *De Morgen*, 25 februari, p. 1). Een mogelijke verklaring voor deze discrepantie is dat het onderzoek over echtscheiding het 'ooit' gesteld hebben van geweld heeft bevraagd, terwijl de JOP-monitor handelt over het jaar voorafgaand aan de bevraging.

^{III} De bespreking van geweld bij allochtone versus autochtone jongeren is gebaseerd op bijkomend onderzoek van Diederik Cops, Stefaan Pleysier en Johan Put.

^{IV} Er werd een onderscheid gemaakt tussen allochtone en autochtone jongeren op basis van de afkomst van hun ouders. Jongeren waarvan beide ouders van Belgische afkomst zijn, werden als 'autochtoon' gedefinieerd, jongeren met minstens één ouder van vreemde afkomst als 'allochtoon'.

^V De groep 'allochtone jongeren' is echter samengesteld uit jongeren met verschillende achtergronden, zowel uit West- en Oost-Europa als uit (Noord-)Afrika. Deze groepen zijn te klein om afzonderlijke analyses op uit te voeren, behalve bij de jongeren van Marokkaanse en (in mindere mate) Turkse afkomst. Wat de prevalentie van 'bedreiging op straat' betreft, suggereren de resultaten dat het aantal plegers binnen deze twee specifieke groepen relatief gelijkaardig zijn aan de bevindingen van de algemene groep allochtonen. Ouderschap van 'fysiek geweld' ligt bij Marokkaanse jongeren in de lijn van de algemene groep allochtonen, terwijl dit bij de Turkse jongeren enigszins meer lijkt voor te komen.

20.4% van de autochtone jongens wordt gerapporteerd, is dit bij de allochtone jongens 30.1%. Een tweede belangrijk verschil betreft de opdeling naar leeftijd. Hoewel de resultaten over het algemeen de gangbare tendens (de stijging in de prevalentie tijdens de adolescentie) bevestigen, blijkt de leeftijdsverdeling in de prevalentie van 'fysiek geweld' bij de autochtone jongeren af te wijken. Hier ligt de prevalentie het hoogst bij de 13-14 jarigen (16.7%) en neemt deze geleidelijk af; bij de 15-16 jarigen pleegt nog 11.1% dit feit, bij de 17-18 jarigen slechts 8.4%.

Uit multivariate analyses blijkt echter dat 'etnische afkomst' slechts in zeer beperkte mate de kans op het plegen van een geweldsdelict beïnvloedt. Wanneer de schoolgerelateerde factoren worden opgenomen verdwijnt het effect van etnische afkomst, wat suggereert dat de hoge prevalentie van geweldsdelicten bij allochtone jongeren samenhangt met het feit dat ze vaker les volgen in het Technisch Secundair Onderwijs (TSO) of het Beroeps Secundair Onderwijs (BSO), een minder positieve schoolbeleving hebben en/of meer frequent spijbelen. Deze schoolgerelateerde factoren bieden een verklaring voor de hogere prevalentie van geweldsdelicten bij allochtone jongeren, eerder dan sociaaleconomische en familiale factoren.

De resultaten tonen aan dat het leggen van verbanden tussen etniciteit en ouderschap van geweldsdelicten niet eenduidig is. Het is onjuist om etniciteit zelf als een verklarende factor te zien: andere, achterliggende factoren zijn doorslaggevend in de verklaring voor geweld. Deze factoren gelden niet exclusief voor allochtonen, maar voor alle jongeren. Bij voorbeeld schoollopen in het BSO, de afdeling binnen het secundaire onderwijs waarin allochtonen sterk oververtegenwoordigd zijn, is een belangrijke factor.⁴¹ Binnen de overwegend autochtone jongerenpopulatie in Vlaanderen hangt les volgen in het BSO eveneens samen met een hogere prevalentie van ouderschap van geweld (zie hoger).

Een andere belangrijke factor is spijbelgedrag. Uit kwalitatief onderzoek bij jongeren van Turkse en Marokkaanse origine met een instellingsverleden kwam eveneens naar voren dat zij vaak samen met vrienden spijbelen. Zij doen dit omdat de lessen hen niet boeien, vanwege een beperkte betrokkenheid bij de leerstof of als reactie op problemen. Spijbelen in groep en het hiermee samengaande rondhangen op straat vormde voor deze jongeren vaak de eerste aanzet tot delinquent gedrag.⁴²

Jongeren met een uitgaansgericht vrijetijdspatroon plegen vaker geweld

De variabelen met betrekking tot vrijetijdsbesteding vormen belangrijke voorspellers van ouderschap van geweld. *'Hoe frequenter jongeren uitgaan en met vrienden optrekken, hoe groter de kans dat ze geweldgerelateerde feiten plegen. Jongeren die daarentegen aangeven dat ze frequent op het internet surfen (en dus wellicht vaker thuis zijn) blijken een lagere kans te hebben op delinquent gedrag.'*

De analyses tonen aan dat geweld vooral in groep en tijdens 'risicovolle vrijetijdsbestedingen' wordt gepleegd. In deze studie is een uitgaansgericht vrijetijdspatroon enkel bij de 14- tot 18-jarigen significant, wat erop kan wijzen dat deze factoren vooral belangrijk zijn bij de leeftijdsgebonden delinquentie tijdens de adolescentie (experimenteergedrag). *'Uit de literatuur blijkt dat de grootste groep jongeren die geweldsfeiten plegen dat sporadisch doet en dat dit te wijten is aan 'typisch' jongerengedrag en experimenteergedrag (in dit geval leeftijdsgebonden delinquentie). Om deze reden is het mogelijk dat, wanneer enkel de meer ernstige plegers worden bevraagd, andere variabelen belangrijker worden bij de verklaring van jongerengeweld. Uit onze*

*analyses kunnen we aldus niet concluderen dat uitgaan en de druk van peers onmiddellijke voorspellers zijn van ernstig, persisterend gewelddadig gedrag.*⁴³

Lager zelfwaardegevoel en daderschap van eigendomsdelicten beïnvloeden daderschap

Naast de gezins-, school en vrijetijdsfactoren vonden de onderzoekers nog twee variabelen die met daderschap van geweld samenhangen: jongeren met een lager zelfwaardegevoel alsook daders van een eigendomsdelict hebben een grotere kans om gewelddadig gedrag te stellen. Het belang van daderschap van een eigendomsdelict als verklarende factor, vermindert evenwel wanneer rekening wordt gehouden met de variabelen over vrijetijdsbesteding.

5.2 Profiel van slachtoffers

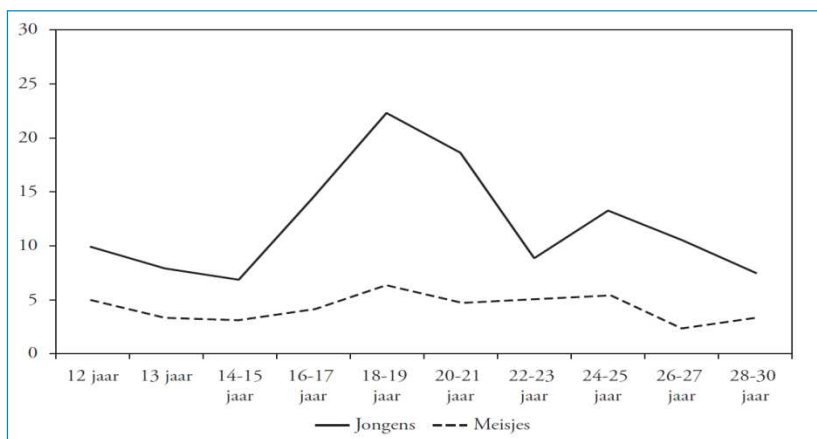
Slachtoffers van geweld - seksueel geweld uitgezonderd - zijn doorgaans jongens

Volgens de cijfers van de tweede JOP-monitor worden jongens 3 keer meer slachtoffer van 'fysiek geweld' en 2.5 keer meer slachtoffer van 'bedreiging met een wapen' dan meisjes. Ook op basis van de gegevens van de Veiligheidsmonitor voerden de auteurs van het boek 'Jongeren en geweld' analyses uit naar geslacht. *'Daar waar jongens en meisjes niet verschillen met betrekking tot het slachtofferschap voor 'diefstal met bedreiging/geweld', valt op dat jongens aanzienlijk (en significant) meer het slachtoffer worden van 'lichamelijk geweld' (8.5% tegenover 3.4% bij de meisjes) en 'bedreiging met lichamenlijk geweld' (17.3% tegenover 9% bij de meisjes). Daar staat tegenover – en dit is op basis van de literatuur niet meteen verbazend – dat meisjes opvallend vaker het slachtoffer worden van feiten omschreven als 'lastiggevallen om seksuele redenen' (7.6% tegenover 0.3% bij de jongens).'*⁴⁴ Volgens de literatuur zullen meisjes bij potentiële bedreigingen ook meer angst vertonen dan jongens, omdat bij hen het gevaar van seksueel geweld steeds op de loer ligt.⁴⁵

Slachtofferschap van geweld is leeftijdsgebonden, met een piek tussen 18 en 21 jaar

De prevalentie van slachtofferschap over de verschillende leeftijdsgroepen heen vertoont gelijkenissen met die van daderschap. Op basis van de analyses op de gegevens van de JOP-monitor wordt een piek vastgesteld op de leeftijd van 18 à 19 jaar. Wanneer slachtofferschap wordt opgesplitst naar geslacht en leeftijd, dan valt op dat dit voor jongens in de leeftijdscategorie 18-21 jaar een stuk hoger ligt dan de 'gemiddelde' cijfers (zie figuur 3). Binnen deze leeftijdsgroep werd één op vijf jongens (20%) gedurende het jaar voorafgaand aan het onderzoek slachtoffer van fysiek geweld. Ongeveer 5% van de meisjes binnen de meeste leeftijdsgroepen werd slachtoffer van een geweldsdelict. Volgens de gegevens van de Veiligheidsmonitor piekt het percentage slachtoffers van 'bedreiging met geweld' op iets latere leeftijd, in de leeftijdscategorie 20-21 jaar (19,1%).

Figuur 3: Percentage slachtoffers van fysiek geweld naar geslacht en leeftijd

Bron: Jongeren en geweld⁴⁶

Etnische afkomst

Op basis van de gegevens van de JOP-monitor in Brussel blijkt dat er geen significante verschillen bestaan tussen allochtone en autochtone jongeren in de mate dat ze slachtoffer worden van fysiek geweld of bedreiging op straat. Er zijn evenmin verschillen wat betreft de verdeling tussen jongens en meisjes: in beide groepen ligt de prevalentie van slachtofferschap van 'fysiek geweld' en 'bedreiging met een wapen' hoger bij jongens dan bij meisjes. Er zijn enkel verschillen terug te vinden voor 'afpersing': bij autochtone jongeren wordt dit feit veel meer gerapporteerd door jongens (24.8%) dan door meisjes (8.6%). Bij de allochtone jongeren is echter geen verschil terug te vinden tussen jongens (14.7%) en meisjes (15.3%). Ook de leeftijdsverschillen lopen bij allochtone en autochtone jongeren doorgaans gelijk.

Uitgaansgericht vrijetijdspatroon en lager zelfwaardegevoel voorspellen slachtofferschap

Net zoals voor ouderschap wordt in het boek 'Jongeren en geweld' op zoek gegaan naar risicofactoren van slachtofferschap (gebaseerd op de databank van de tweede JOP-monitor). Hiertoe werd de invloed van dezelfde variabelen onderzocht in multivariate analyses: achtergrondvariabelen, gezinsgerelateerde variabelen, vrijetijdsbesteding en peergerelateerde variabelen, schoolgerelateerde variabelen, ouderschap van andere delicten en zelfbeeld.

Gezins- en schoolgerelateerde variabelen zijn volgens de multivariate analyses geen significante voorspellers van de kans op slachtofferschap. Voor wat betreft vrijetijdsvariabelen is dit wel het geval: hoe vaker jongeren uitgaan en hun vrije tijd met vrienden doorbrengen, hoe groter de kans dat zij slachtoffer worden van geweld. Jongeren met een lager zelfwaardegevoel lopen eveneens een groter risico op slachtofferschap.

5.3 De relatie tussen daderschap en slachtofferschap

Hoger beschreven profielen van daders en slachtoffers concentreren zich binnen dezelfde categorieën van geslacht, leeftijd en vrijetijdsbesteding. Zowel daders als slachtoffers van jongerengeweld zijn voornamelijk jongens tussen 16 en 21 jaar die veel tijd met vrienden doorbrengen. Het gaat om jongeren van dezelfde leeftijd die in dezelfde milieus vertoeven. We stellen dus een opvallende homogeniteit tussen daders en slachtoffers vast: jongeren die zelf geweld plegen lopen een groter risico om slachtoffer te worden. Studies vanaf de jaren negentig hebben eveneens aangetoond dat daders van gewelddadig gedrag er ook vaker het slachtoffer van worden. Deze samenhang kan worden verklaard door een gelijkaardig leefpatroon dat hen vaker in risicovolle situaties brengt.⁴⁷ Er bestaat aldus een *indirecte* relatie tussen daderschap en slachtofferschap: daders en slachtoffers delen eenzelfde profiel, levensloop en activiteiten.

Analyses op de gegevens van de JOP-monitor toonden aan dat er ook een *directe* relatie bestaat tussen daderschap en slachtofferschap. Daders van fysiek geweld hebben zeven keer meer kans om het afgelopen jaar ook slachtoffer van fysiek geweld te zijn geweest. Ook na statistische controle op de andere variabelen blijkt dat zij een (veel) groter risico lopen om zelf slachtoffer te worden.

6 Geweld in de leefwereld van jongeren

Aan de hand van de beschikbare cijfers die in de voorgaande paragrafen werden gepresenteerd, hebben we inzicht verkregen in de aard en omvang van jongerengeweld en hebben we een profiel kunnen schetsen van daders en slachtoffers. Na de algemeen beschrijvende analyse vanuit een breed perspectief, zoomen we in op de leefwereld en de betekenisgeving van jongeren zelf: hoe schatten zij verschillende vormen van geweld in, wanneer vinden zij het gerechtvaardigd om zelf geweld te gebruiken en welke aandachtspunten schuiven zij naar voren om daderschap bij jongeren te verklaren?

Deze vragen werden voorgelegd aan ‘doorsnee’ Vlaamse jongeren, niet aan bepaalde doelgroepen, zoals bendeleden of jongeren in een gemeenschapsinstelling. Om hun beleving en perceptie van geweld in kaart te brengen werd voor de focusgroepmethode gekozen.¹ Deze werkwijze laat jongeren toe ervaringen uit te wisselen, naar elkaar te luisteren en dieper op elkaars antwoorden in te gaan. Aldus nemen zij deel aan een interactief denkproces. Om het denkproces te stimuleren, werden activerende technieken toegepast: jongeren werden gevraagd om geschreven situaties en fotomateriaal van commentaar te voorzien. Op deze manier werden zij gemotiveerd om aan het gesprek deel te nemen en werd een gevoelig onderwerp toegankelijker gemaakt.⁴⁸

6.1 Inschatting van geweld: belang van machtsonevenwicht

Jongeren geven een veelheid van betekenissen en invullingen aan het begrip geweld. Tijdens de focusgroepen werden uiteenlopende aspecten van geweld besproken, zoals het toebrengen van schade aan personen en zaken, de rol van het slachtoffer, de intentie van de dader en agressie. Hun visie en perceptie wordt in het boek uitgebreid weergegeven.⁴⁹ In deze nota lichten we kort toe dat jongeren verwezen naar een onevenwichtige machtsverhouding tussen dader en slachtoffer. Geweld wordt dan gezien als het uitoefenen van macht, waarbij de dader fysiek sterker is dan het slachtoffer of waarbij er een overwicht is van daders tegenover slachtoffer. Deze jongeren geven aan dat er steeds een ‘meerdere’ en een ‘mindere’ is in geweldsituaties.

Zij herkennen dit machtsonevenwicht vooral in huiselijk geweld, waarbij ze de nadruk leggen op de intense lichamelijke en emotionele schade bij de slachtoffers door het langdurige of voortdurende contact met de dader.

Deze is mentaal de moeilijkste situatie om te verwerken. Het komt bij mij over dat dit meisje compleet gekraakt is, zowel fysiek als mentaal. Ik weet niet of het een eenmalige situatie was, maar bij mij komt het over dat het niet eenmalig is. [♀, student]

¹ Er werden veertien focusgroepen georganiseerd, waaraan 106 jongeren hebben deelgenomen. Ze werden aan de hand van vijf kenmerken samengesteld: geslacht, leeftijd, onderwijsvorm, beroepsstatus en behaald diploma. De opdeling van de jongeren tussen 12 en 25 jaar naar leeftijd gebeurde in drie leeftijdscategorieën: 12-15-jarigen, 16-18-jarigen en 19-25-jarigen.

Omdat kinderen die slachtoffer zijn van geweld een groter risico lopen om later hetzelfde gedrag te stellen, is er volgens deze jongeren een breed draagvlak voor preventie nodig via een vroegtijdige gerichte ondersteuning. Zij vinden dat de school eveneens belangrijke functies te vervullen heeft wat betreft signaleren van en effectief ingrijpen bij problemen.

6.2 Verklaringen: waarom plegen jongeren geweld?

Jongeren plegen geweld omwille van uiteenlopende redenen, gaande van een louter functioneel doel tot het 'geweld om het geweld', of ook gewoon om de 'kick van het geweld'. Zo wordt vandalisme door jongeren soms als plezierig aanzien en wordt het niet noodzakelijk afgekeurd.

Tijdens de focusgroepen werd besproken in welke situaties jongeren *zelf* geweld zouden aanwenden. Hoewel zij geweld over het algemeen vrij negatief beoordelen, vinden ze het in sommige gevallen en situaties gerechtvaardigd. Bijvoorbeeld om zich te verdedigen of naar aanleiding van provocaties of beledigingen, ook aan het adres van familie en vrienden.

Mijn ma is juist geopereerd aan kanker, want zij heeft kanker gehad. Er was een jongen en die zei "uw moeder is een vieze kankerpatiënt" (...) Die jongen zijn neus was gebroken, anders gesprongen in zijn ogen en zes tanden uit. Hij heeft de schuld op hem genomen, omdat hij wist dat kanker nogal gevoelig ligt bij mij. [♂, jonger 16 jaar, bso]

De jongeren hebben ook hun mening geuit over het gebruik van geweld door jongeren in het algemeen, waarbij ze aldus als het ware optraden als woordvoerder voor *andere* jongeren. In dit verband werd naar verwezen naar 'frustraties' als oorzaak van geweld: jongeren die hun gevoelens van frustratie niet kunnen uiten, plegen fysiek geweld. Als mogelijke frustratiebronnen noemen jongeren o.a. werkloosheid, doelloze situatie, armoede en relatieproblemen. Tijdens de focusgroepen werd ook het belang van de opvoeding door de ouders benadrukt. Gebrek aan ouderlijke controle, verwennerij, problemen bij ouders en mishandeling door ouders kunnen de ontwikkeling van gewelddadig gedrag versterken.

Ik denk dat dit dikwijls jongeren zijn waarvan de ouders niet weten waar zij zitten. Gasten die daar alle dagen zitten en alleen thuis komen om te eten, slapen en wassen. [♂, student]

Een laatste oorzaak van geweld waar jongeren naar verwijzen is verveling. Volgens hen is niet zozeer het gebrek aan alternatieve activiteiten dan wel het bereiken van de doelgroep een probleem. Jongeren dienen te worden aangemoedigd om aan georganiseerde vrijetijdsactiviteiten deel te nemen.

7 Conclusie

De kwantitatieve analyses op de gegevens van het Jeugdonderzoekplatform (JOP) resulteerden in een aantal verbanden en risicofactoren voor daderschap van geweld bij jongeren. Zo werd aangetoond dat jongerengeweld vooral wordt gepleegd door jongens tussen 16 en 21 jaar, waarbij het meestal gaat om eenmalig experimenteelgedrag. Met de huidige stand van onderzoek kan niet gesteld worden dat jongerengeweld is gestegen.

Op basis van de kwantitatieve analyses werd vastgesteld dat de prevalentie van daderschap hoger ligt bij jongeren die school lopen in het technisch en beroepssecundair onderwijs. Specifiek voor Brusselse allochtone jongeren zijn negatieve schoolbeleving en spijbelgedrag belangrijke factoren, wat samenhangt met rondhanggedrag en een uitgaansgericht vrijetijdspatroon. Ook binnen de Vlaamse jongerenpopulatie zijn het vooral de jongeren met een uitgaansgericht vrijetijdspatroon die geweldsdelicten plegen. De algemene tendensen die uit het onderzoek naar voren komen, lopen opvallend gelijk voor autochtone en allochtone jongeren. Hoewel de prevalentie van gewelddadig gedrag hoger is bij allochtonen, duiden verdergaande analyses op gelijkaardige factoren die gewelddadig gedrag verklaren.

Aan de hand van bijkomend kwalitatief onderzoek werden de risicofactoren voor gewelddadig gedrag verder geduid. Zo benadrukken jongeren zelf het belang van verveling in het zoeken naar oorzaken. Dit hangt samen met spijbelen, een laag schoolwelbevinden en de zoektocht naar 'kicks' en avontuur. De 'kick' van het geweld is ook een belangrijk motief voor jongeren; tekenend in dit verband is het aanvaardbaar vinden van geweld tegen goederen.

In deze nota werd aangetoond dat jongeren relatief vaak het slachtoffer worden van geweld. Volgens de gegevens van de Veiligheidsmonitor worden jongens significant vaker het slachtoffer van (bedreiging met) lichamelijk geweld; meisjes worden daarentegen vaker lastiggevallen omwille van seksuele redenen. Volgens de analyses op de cijfers van de JOP-monitor zijn slachtoffers voornamelijk jongens tussen 18 en 21 jaar oud. Daarenboven blijkt dat een uitgaansgericht vrijetijdspatroon en een laag zelfwaardegevoel slachtofferschap van geweld voorspellen.

De profielen van daders en slachtoffers van jongerengeweld lijken opvallend sterk op elkaar. Daders en slachtoffers zijn vooral jongens van ongeveer dezelfde leeftijd, die een gelijkaardig vrijetijdspatroon vertonen dat hen vaker in risicovolle situaties brengt. Naast een indirecte samenhang tussen dader- en slachtofferschap stellen we vast dat jonge daders van geweldsdelicten een grotere kans hebben om slachtoffer te worden dan jongeren die zelf geen geweld plegen.

Eindnoten

- ¹ Verdonck, E., Cops, D., Pleysier, S. & Put, J. (2010). *Jongeren en geweld*. Leuven: Acco.
- ² Vettenburg, N., Elchardus, M., Put, J. (red.) (2011). *Jong in Brussel. Bevindingen uit de JOP-monitor Brussel*. Leuven: Acco.
- ³ Walgrave, L. (Red.) (1996), *Confronterende jongeren*, Leuven: Universitaire Pers, p. 23-24.
- ⁴ Verdonck, E. e.a., *Jongeren en geweld*, p. 24.
- ⁵ BS 9 juni 1867, artikel 483, onder afdeling III
- ⁶ Hoogerwerf, A. (1996), *Geweld in Nederland*, Assen: Van Gorcum, p. 4.
- ⁷ Rans, P. (2008), De informaticasystemen PJP en Dumbo: de langzame implementatie van een instrument dat administratief beheer en ondersteuning van het strafrechtelijk beleid met elkaar verzoent, in: Vanneste, C., Goedseels, E. & Detry, I. (Red.), *De "nieuwe" statistiek van de jeugdparketten: een belichting van de eerste analysesresultaten vanuit verschillende invalshoeken*, Gent: Academia Press, p. 7-19.
- ⁸ Weijers, I. & Eliaerts, C. (2008). Jeugdcriminaliteit: wetenschappers over een brandend vraagstuk. In I. Weijers & C. Eliaerts (Red.), *Jeugdcriminologie: achtergronden van jeugdcriminaliteit*. Den Haag: Boom Juridische uitgevers, p. 15.
- ⁹ Rans, P. *De informaticasystemen PJP en Dumbo*.
- ¹⁰ Van Welzenis, I. (2003), *Jeugddelinquentie. Wat verstaan we eronder? Waar komt het vandaan en wat doen we eraan?*, Mechelen: Kluwer.
- ¹¹ Junger-Tas, J. & Haen Marshall, I. (1999), The self-report methodology in crime research: strengths and weakness, in: Tonry, M. (Ed.), *Crime and Justice, Volume 25*, Chicago: University of Chicago Press, p. 291-367.
- ¹² Bol, M.W. e.a. (1998), *Jong en gewelddadig. Ontwikkeling en achtergronden van de geweldscriminaliteit onder jongeren*, Den Haag: WODC; Pauwels, L. & Pleysier, S. (2009), Self-report studies in Belgium and the Netherlands, in: Zauberman, R. (Ed.), *Self-reported crime and deviance studies in Europe. Current state of knowledge and review of use*, Brussel: VUBPRESS, p. 51-76; Pleysier, S., Vervaeke, G. & Goethals, J. (2010), Criminaliteit en onveiligheid bevraagd. Evoluties, methodologische knelpunten en uitdagingen bij de victim survey, in: Pauwels, L., et al. (Red.), *Criminografische ontwikkelingen: van (victim)-survey tot penitentiaire statistiek*, Antwerpen: Maklu-Uitgevers, p. 9-26.
- ¹³ Junger-Tas, J. e.a. , *The self-report methodology in crime research*; Van Kerckvoorde, J. (1995), *Een maat voor het kwaad?*, Leuven: Universitaire Pers; Walgrave, L., *Confronterende jongeren*.
- ¹⁴ Detry, I. & Goedseels, E. (2008), De "nieuwe" statistiek van de jeugdparketten. Analyse van de gegevens met betrekking tot de instroom voor het jaar 2005, in: Vanneste, C., Goedseels, E. & Detry, I. (Red.), *De "nieuwe" statistiek van de jeugdparketten: een belichting van de eerste analysesresultaten vanuit verschillende invalshoeken*, Gent: Academia Press, p. 21-62.
- ¹⁵ Brolet, C. (2009), *Jong geweld. Een onderzoek naar de omstandigheden en drijfveren van geweldfeiten bij minderjarigen*, niet gepubliceerd doctoraat, Vrije Universiteit Brussel, Faculteit Recht en Criminologie, Brussel.
- ¹⁶ De Witte, H., Hooge J. & Walgrave, L. (Red.) (2000), *Jongeren in Vlaanderen: gemeten en geteld. 12- tot 18-jarigen over hun leefwereld en toekomst*, Leuven: Universitaire Pers.
- ¹⁷ Vettenburg, N., Elchardus, M. & Walgrave, L. (Red.) (2007), *Jongeren in cijfers en letters. Bevindingen uit de JOP-monitor 1*, Leuven: Lannoo Campus.
- ¹⁸ Vettenburg, N., Gavray, C. & Born, M. (2010), Chapter 3. Belgium, in: Junger-Tas, J. (Eds.), *Juvenile delinquency in Europe and beyond: results of the second international self-report delinquency study*, New York: Springer, p. 29-46.
- ¹⁹ Vettenburg, N., Deklerck, J. & Siongers, J. (Red.) (2010), *Jongeren in cijfers en letters. Bevindingen uit de JOP-monitor 2*, Leuven: Acco. ;
- ²⁰ Junger-Tas, J., et al. (Eds.) (2010), *Juvenile delinquency in Europe and beyond: results of the second international self report delinquency study*, New York: Springer.
- ²¹ Goedseels, E., Vettenburg, N. & Walgrave, L. (2000). Delinquentie, in: De Witte, H., Hooge, J. & Walgrave, L. (Red.), *Jongeren in Vlaanderen: gemeten en geteld. 12- tot 18-jarigen over hun leefwereld en toekomst*, Leuven: Universitaire Pers, p. 253-282.
- ²² Verdonck, E. e.a., *Jongeren en geweld*, p. 98.
- ²³ Deboutte, G. (2008), *Pesten en geweld op school: handreiking voor een daadkrachtig schoolbeleid*, http://www.ond.vlaanderen.be/antisociaalgedrag/pgs/090310_pestten-volledig.pdf, p. 192.
- ²⁴ Verdonck, E. e.a., *Jongeren en geweld*, p. 192.
- ²⁵ Vettenburg, N. e.a., *Jongeren in cijfers en letters*.
- ²⁶ Vettenburg, N. e.a., *Chapter 3. Belgium*.
- ²⁷ Vettenburg, N. e.a., *Jongeren in cijfers en letters*.
- ²⁸ Enzmann, D. e.a. (2010), Selfreported youth delinquency in Europe and beyond: first results of the second international self-report delinquency study in the context of police and victimisation data, *European Journal of Criminology*, 7:2, p. 159-183.
- ²⁹ Verdonck, E. e.a., *Jongeren en geweld*, p. 100.

- ³⁰ Operationele Directie Volksgezondheid en surveillance (2010), *Gezondheidsenquête, België 2008*, Belangrijkste resultaten Gezondheid en samenleving, http://www.vvsg.be/sociaal_beleid/gezondheidsbeleid/Documents/SamenvattingGezondheid_Samenleving.pdf, geconsulteerd op 14 februari 2012.
- ³¹ Verdonck, E. e.a., *Jongeren en geweld*, p. 195.
- ³² Belknap, J. & Holsinger, K. (2006), The gendered nature of risk factors for delinquency, *Feminist Criminology*, 1:1, p. 48-71.
- ³³ Groenen, A. & Van Welzenis, I. (1999), *Onderzoek naar het fenomeen steaming*. Katholieke Universiteit Leuven, Faculteit Rechtsgeleerdheid, Onderzoeksgroep Jeugdcriminologie, Leuven; Vercaigne, C. & Van Welzenis, I. (2000), *Onderzoek naar het fenomeen steaming*. Eindrapport, Katholieke Universiteit Leuven, Faculteit Rechtsgeleerdheid, Onderzoeksgroep Jeugdcriminologie, Leuven.
- ³⁴ Verdonck, E. e.a., *Jongeren en geweld*, p. 97.
- ³⁵ Verdonck, E. e.a., *Jongeren en geweld*, p. 97.
- ³⁶ Detry, I. e.a., *De "nieuwe" statistiek van de jeugdparquetten*.
- ³⁷ Vanneste, C. (2001), Een onderzoek over de beslissingen genomen door de parketmagistraten en de jeugdrechters, *Tijdschrift voor Jeugdrecht & Kinderrechten*, 5, p. 193-202.
- ³⁸ Goedseels, E. e.a., *Delinquentie*.
- ³⁹ Verdonck, E. e.a., *Jongeren en geweld*, p. 114-120.
- ⁴⁰ Goedseels, E. e.a., *Delinquentie*.
- ⁴¹ Duquet, N., Glorieux, I., Laurijssen, I. & Van Dorsselaer T. (2006). *Wit krijgt schrijft beter. Schoolloopbanen van allochtone jongeren in beeld*. Antwerpen: Garant, p. 24.
- ⁴² Duchateau, K., Van Poeck, B. & Hebberecht, P. (2004). *Het levensverhaal van jongeren van Turkse en Marokkaanse origine met een instellingsverleden*, http://www.integratiebeleid.be/integratiebeleid/sites/www.integratiebeleid.be/integratiebeleid/files/jongerendelinquentie_rapport%20levensverhaal_Hebberechts.pdf
- ⁴³ Verdonck, E. e.a., *Jongeren en geweld*, p. 193.
- ⁴⁴ Verdonck, E. e.a., *Jongeren en geweld*, p. 105.
- ⁴⁵ Pleysier, S. (2009), *Angst voor criminaliteit' onderzocht. De brede schemerzone tussen alledaagse realiteit en irrationeel fantoom*, niet gepubliceerd doctoraat. Katholieke Universiteit Leuven, Faculteit Rechtsgeleerdheid, Leuven Instituut voor Criminologie, Leuven; Ferraro, K.F. (1996), Women's fear of victimization: shadow of sexual assault? *Social Forces*, 75:2, p. 669.
- ⁴⁶ Verdonck, E. e.a., *Jongeren en geweld*, p. 106.
- ⁴⁷ Wittebrood, K. & van Wilsem, J. (2008), Jongeren en geweld. De relatie tussen slachtofferschap, ouderschap en leefstijl, in: Bruinsma, W., Huisman, R. & van Swaaningen, R. (Red.), *Basisteksten in de criminologie I: aard, omvang en verklaringen*, Den Haag: Boom Juridische uitgevers, p. 205-214.
- ⁴⁸ Punch, S. (2002), Research with children: the same or different from research with adults?, *Childhood*, 9:3, p. 321-341.
- ⁴⁹ Verdonck, E. e.a. *Jongeren en geweld*, p. 139-146.

COLOFON

Auteur:

Marjolein Muys

Eindredactie:

Nils Duquet

Wies De Graeve

Tomas Baum

Verantwoordelijke uitgever:

Tomas Baum (Leuvenseweg 86, 1000 Brussel)

Brussel, 27 maart 2012

Disclaimer

Hoewel door het Vlaams Vredesinstituut uiterste zorgvuldigheid werd betracht bij de redactie van dit document, kan het niet aansprakelijk worden geacht of gesteld voor mogelijke vergissingen of onvolledigheden. Tevens wordt geen enkele vorm van aansprakelijkheid aanvaard voor enig gebruik dat een lezer van dit document maakt.

Vlaams Vredesinstituut

Leuvenseweg 86

1000 Brussel

tel. +32 2 552 45 91

vredesinstituut@vlaamsparlement.be

www.vlaamsvredesinstituut.eu

Het Vlaams Vredesinstituut werd bij decreet opgericht door het Vlaams Parlement als onafhankelijk instituut voor vredesonderzoek. Het Vredesinstituut voert wetenschappelijk onderzoek uit, documenteert relevante informatiebronnen, en informeert en adviseert het Vlaams Parlement en het brede publiek over vredesvraagstukken.